

REPUBLICA MOLDOVA
JUDECĂTORIA CHIȘINĂU
(sediul Centru)



REPUBLIC OF MOLDOVA
THE COURT OF CHISINAU
(office Centre)

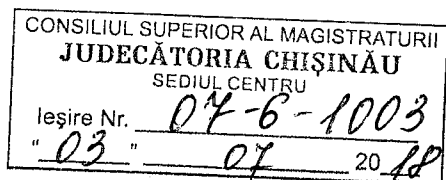
mun. Chișinău, bul. Ștefan cel Mare și Sfint, 162
Republica Moldova
MD-2004, tel. (+373 22) 27 27 40,
tel./fax (+373 22) 27 27 40, e-mail: jcc@justice.md

Chisinau city, Ștefan cel Mare și Sfint, 162 avenue
Republic of Moldova
MD-2004, tel. (+373 22) 27 27 40,
tel./fax (+373 22) 27 27 40, e-mail: jcc@justice.md

03 iulie 2018

bir. 417

dosarul nr. 5r-408/2018



Curtea Constituțională
Mun. Chișinău,
str. A. Lăpușneanu, 28, MD - 2004

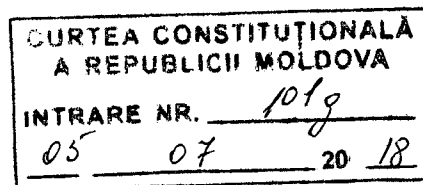
Judecătoria Chișinău (*sediul Centru*), Vă expediază pentru examinare sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 344 alin. (3), lit. d) din Codul contravențional, înaintată pe marginea contestației depusă de către Eugeniu Popic împotriva procesului-verbal și deciziei de sancționare a Agenției pentru Protecția Consumatorilor și a Pieței.

Anexă:

- copia încheierii nr. 5r-408/2018 din 02 iulie 2018 pe 5 file.
- Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate pe 13 file.

Judecătorul

Ghenadie Pavliuc



CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

prezentată în conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) și lit.g) din Constituție

Prezenta sesizare este un document juridic și poate afecta drepturile și obligațiile dumneavoastră.

I – AUTORUL SESIZĂRII

(Informații cu privire la autorul sesizării și eventualul său reprezentant)

1. Nume: Popic 2. Prenume: Eugeniu

3. Funcția: Administrator al SA «CARTEA»

4. Adresa: mun. Chișinău, str. Florilor, 1

5. Tel./fax: mobil +37368303998; fax: 022441080

6. Numele și prenumele reprezentantului*

7. Ocupația reprezentantului

8. Adresa reprezentantului

9. Tel.

10. Fax

11.

* Dacă autorul sesizării este reprezentat/ă, a se anexa o procură semnată de autorul sesizării.

II – OBIECTUL SESIZĂRII

(A se vedea Partea a II-a a Notiței Explicative)

12.

Prezenta sesizare vizează neconstituționalitatea prevederilor articolului 344 alineatul (3) lit. d) din Codul contravențional.

Excepția de neconstituționalitate este ridicată în cadrul dosarului contravențional nr. 12-5r-30167-07052018 de pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru – Completul Penal.

Conținutul prevederilor contestate este următorul:

Articolul 344. Încălcarea cerințelor stabilite în actele normative
privind producerea, depozitarea, punerea la
dispoziție pe piață și comercializarea produselor,
privind prestarea serviciilor și încălcarea regulilor
de protecție a consumatorilor

(3) Încălcarea regulilor privind protecția consumatorilor prin:

d) utilizarea de către comerciant a practicilor comerciale incorecte (înșelătoare și/sau agresive) care denaturează sau sînt susceptibile să denatureze în mod esențial comportamentul economic al consumatorului mediu la care ajung sau căruia li se adresează ori al membrului mediu al unui grup, în cazul cînd practicile comerciale sînt adresate unui anumit grup de consumatori,

se sancționează cu amendă de la 30 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 60 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei juridice;

Considerăm că articolul 344 alineatul (3) lit. d) din Codul contravențional contravine următoarelor prevederi din Constituția Republicii Moldova:

articolul 1 alin. (3) privind principiul constituțional al statului de drept;

articolele 4, 21 și 25 privind dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă și prezumția nevinovăției;

articolul 20 privind accesul liber la justiție;

articolul 23 alin. (2) privind dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle;

articolul 46 alin. (1) privind dreptul la proprietate privată și protecția acesteia;

articolul 54 privind neadmiterea restrîngerii drepturilor și libertăților.

III – CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI EXAMINAT DE CĂTRE INSTANȚA DE JUDECATĂ

(A se vedea Partea a III-a a Notii Explicative)

13.

În 14.03.2018, la plîngerea cetăeanului Anghel Corneliu, Agenția pentru Protecția Consumatorilor a întocmit un proces-verbal cu privire la contravenție, în care a indicat că în rezultatul controlului la SA „Cartea” a constatat nerespectarea art. 13 alin. (15), lit. a) al Legii privind protecția consumatorilor prin utilizarea de către comerciant a practicilor comerciale incorecte (agresive) care denaturează în mod esențial comportamentul economic al consumatorului mediu să efectueze o tranzacție comercială pe care în alte condiții nu ar fi luat-o și încheiat-o. În motivarea acestei concluzii, agentul constator a indicat că în 24.11.2017, cet. Anghel Corneliu, aflîndu-se în librăria Făt-Frumos a fost determinat să procure cartea pe care tot acesta a deteriorat-o, avînd impresia că nu va putea părăsi sediul comerciantului pînă nu o cumpără în condițiile în care SA „Cartea” era asistată în acest proces de paza sa particulară.

În 16.02.2018 Agenția a emis o decizie prin care a recunoscut SA „Cartea” ca fiind vinovată în comiterea contravenției prevăzute de art. 344 alin. (3) din Codul contravențional, aplicîndu-i amendă în mărime de 60 unități convenționale. Iar în 10.04.2018, aceeași Agenție a mai emis o decizie asupra aceluiași caz, stabilind că și Eugeniu Popic, administrator al SA „Cartea”, este vinovat în comiterea contravenției prevăzute de art. 344 alin. (3) din Codul contravențional, aplicîndu-i amendă în mărime de 30 unități convenționale.

Eugeniu Popic în numele SA «Cartea» și în nume propriu a contestat procesul-verbal de constatare a contravenției și deciziile de sancționare. Afi în fața agentului constator, cît și în contestațiile depuse în instanța de judecată s-a indicat că, în momentul producerii incidentului, administratorul Eugeniu Popic nu se afla în librăria Făt-Frumos, nu a fost informat și contactat de nimeni, nici de vreun angajat al librăriei, nici de cetăeanul Anghel Corneliu cu privire la cele întîmplate. La fel, a indicat că organele de conducere ale SA Cartea, inclusiv administratorul său, niciodată nu au dat, nu au emis indicații, ordine, regulamente de exercitare a vreunor măsuri și acțiuni incorecte/agresive în raport cu consumatorii, inclusiv în raport cu cei care deteriorează produsele. După consumarea incidentului, șefa librăriei (care este o persoană diferită) a prezentat administratorului o notă explicativă în care a indicat că, în 24.11.2017, cetăeanul Anghel Corneliu, aflîndu-se în librăria Făt-Frumos, a tras de pe raft o carte, apucînd-o doar de copertă, ceea ce a provocat ruperea ei. Șefa librăriei a considerat că prin asemenea tragere neadecvată a cărții cet. Anghel a acționat neglijent, deci cu vinovăție, situație în care i-a propus să repare prejudiciul prin achitarea prețului. Inițial, cetăeanul Anghel Corneliu a refuzat să plătească și a început să se comporte exagerat și gălăgios în librărie. În asemenea situație, șefa librăriei a chemat partenerul de securitate - Compania „DVS-Service”, care prin contract s-a obligat să reacționeze imediat în situații de criză și să acorde consultanță, inclusiv juridică. La sugestia specialistului Companiei „DVS-Service”, șefa librăriei i-a solicitat cet. Anghel Corneliu să se identifice și să scrie datele pentru a putea fi contactat în legătură cu incidentul care s-a produs. În timp ce șefa librăriei discuta cu specialistul Companiei „DVS-Service”, inclusiv despre alte probleme ce țin de activitatea librăriei, cet. Anghel Corneliu se plimba prin sala de comerț, absolut liber și nestîngherit, făcea fotografii, apoi, neforțat de nimeni, a mers la casă, a achitat cartea și a ieșit din librărie declarînd că se vor mai întîlni. Deși librării nu au înțeles sensul acestei declarații, au considerat că incidentul a fost aplanat amiabil și cazul consumat. Deși plîngerile depuse de SA Cartea și de administratorul ei Eugeniu Popic vizează același caz, instanța de judecată efectuează două examinări distincte în procese de judecată diferite.

Dacă este necesar, continuați pe o filă separată

IV – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

(A se vedea Partea a IV-a a Notiței Explicative)

14.

14.1. Prevederile contestate de la art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional nu corespund rigorilor constituționale și ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, precum și ale jurisprudenței CtEDO în materia garantării principiilor preeminenței dreptului, prezumției de nevinovăție și *non bis in idem*.

14.2. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a stabilit că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității, care derivă din articolul 1 alin. (3) din Constituție, și anume din principiul constituțional al statului de drept. Potrivit statuărilor Curții, «preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distincte în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență». Curtea Constituțională, la fel, a menționat că „preeminența dreptului în materie penală exprimă printre altele asigurarea legalității infracțiunilor și pedepselor; inadmisibilitatea aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie”. Curtea a menționat constant că «incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă. Or, calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea securității raporturilor juridice și ordonarea eficientă a relațiilor sociale.»

14.3. Principiile citate în materie penală sunt aplicabile și legii contravenționale. În acest sens, Curtea Constituțională a menționat că «prin reglementarea infracțiunilor și a pedepselor în materie penală urmează a se înțelege și competența reglementării contravențiilor și sancțiunilor contravenționale. Or, legea contravențională conține prevederi care indică de fapt natura penală a contravențiilor administrative.» Competența exclusivă a legislatorului de a reglementa care fapte constituie infracțiuni sau contravenții și care pedepse urmează a fi aplicate nu exclude obligativitatea respectării principiului legalității.

14.4. În speță, prevederile art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional nr. 218 din 24.10.2008 califică drept contravenție utilizarea de către comerciant a practicilor comerciale incorecte (înșelătoare și/sau agresive) care denaturează sau sînt susceptibile să denatureze în mod esențial comportamentul economic al consumatorului mediu la care ajung sau căruia li se adresează ori al membrului mediu al unui grup, în cazul cînd practicile comerciale sînt adresate unui anumit grup de consumatori. Potrivit aceleiași prevederi, savîrsirea acestei contravenții se sancționează cu amendă de la 30 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 60 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.

14.5. Dispoziția contestată, și anume sintagma „utilizarea de către comerciant a practicilor comerciale incorecte (înșelătoare și/sau agresive)”, este lipsită de previzibilitate și claritate. Or, din examinarea procesului-verbal cu privire la contravenție, vizat în speță, administratorul SA «Cartea» a fost sancționat contravențional cu o amendă de 30 unități convenționale pentru nerespectarea art. 13 alin. (15), lit. a) al Legii nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor potrivit căruia sînt considerate ca fiind agresive, în orice situație, practicile comerciale de creare a impresiei consumatorului că nu poate părăsi sediul comerciantului pînă cînd nu se încheie un contract.

14.6. În aceste condiții, menționăm că descrierea faptelor care constituie practici comerciale incorecte (înșelătoare și/sau agresive) ce constituie contravenție nu se regăsește în conținutul Codului

contravențional, ci în cuprinsul art. 13 alin. (15), lit. a) al Legii 105/2003. În același timp, la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, potrivit art. 54 alin. (1) lit. a) al Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, textul proiectului actului normativ se elaborează cu respectarea inclusiv a regulii: „conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc». Potrivit art. 60 alin. (3) din Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, «Codul trebuie să întrunească următoarele trăsături calitative: a) precizia; b) claritatea; c) logica; d) integralitatea; e) caracterul practic».

14.7. Prevederile art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional nu pot fi considerate nici norme de trimitere pentru că nu indică cu exactitate dispozițiile legale la care se face trimiterea, după cum e obligatoriu potrivit regulilor de tehnica legislativă, cuprinse în art. 55 al Legii 100/2017.

14.8. Dimpotrivă, redactarea art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional are un caracter de generalitate, care, într-o tehnică legislativă corectă, ar fi trebuit să figureze ca normă - cadru, detaliată subsecvent de toate celelalte prevederi care stabilesc contravențiile corespunzătoare. Mai ales că norma legală criticată diferă, sub aspectul tehnicii de reglementare, de celelalte norme din cuprinsul Codului contravențional, prin care sunt instituite contravenții, deoarece acestea stabilesc în mod concret faptele a caror săvârșire atrage răspunderea contravențională.

14.9. Prin urmare, stabilirea faptelor, în speță a practicilor comerciale incorecte, a caror săvârșire constituie contravenții este lăsată, în mod arbitrar, la libera apreciere a agentului constator, fără ca legiuitorul să fi stabilit criteriile și condițiile necesare operațiunii de constatare a acestei contravenții și a deosebirii ei de acțiunile pe care comerciantul este în drept să le exercite potrivit legii. În special menționăm dreptul comerciantului căruia i s-a cauzat un prejudiciu prin deteriorarea bunului de a recurge la metodele de apărare a drepturilor civile, inclusiv până la adresare în instanța de judecată, prin solicitarea de a-i fi reparat prejudiciul material în temeiul art. 1398 din Codul civil. Mai mult, potrivit art. 13 din Codul civil alin. (1), „Nu sunt ilicite acțiunile persoanei care în scopul autoapărării (...) reține persoana obligată care ar putea să se ascundă (...) dacă fără o intervenție imediată există pericolul că realizarea dreptului să devină imposibilă sau substanțial îngreuiată”.

14.10. Totodată, în lipsa unei reprezentări clare a elementelor care constituie contravenția, judecătorul însuși nu dispune de reperele necesare în aplicarea și interpretarea legii, cu prilejul soluționării plângerii îndreptate asupra procesului-verbal și a deciziei agentului constator cu privire la contravenție. În acest sens, se invocă și art. 10 al Codului contravențional potrivit căruia: «Constituie contravenție fapta – acțiunea sau inacțiunea – ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, **este prevăzută de prezentul cod** și este pasibilă de sancțiune contravențională».

14.11. În aceste condiții, considerăm că prevederile de lege contestate sunt deficitare, întrucât nu stabilesc distinct, precis, explicit și cu claritate care sunt elementele constitutive ale practicilor comerciale incorecte (înșelătoare și/sau agresive), a caror utilizare de către comerciant atrage răspunderea contravențională. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut în repetate rânduri că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune ca acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat. În același sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că legea trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justițiabilului și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. Pentru ca legea să satisfacă cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului. În plus, nu poate fi considerată „lege”, decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite cetățeanului să își adapteze conduita în funcție de aceasta; apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el trebuie să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, fața de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă.

14.12. În lumina celor enunțate mai sus, considerăm că prevederile art. 344 alin. (3) lit. d) din

Codul contravențional nr. 218 din 24.10.2008, caracterizate printr-o tehnică legislativă inadecvată, nu întrunesc exigentele de claritate, precizie și previzibilitate și sunt astfel incompatibile cu principiul fundamental privind respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor, prevăzut de art.1 alin.(5) din Constituție.

14.13. Imprecizia textului de lege supus controlului de constituționalitate, constând în lipsa stabilirii cu suficientă claritate a obligațiilor ce le revin comercianților a căror neîndeplinire atrage răspunderea contravențională și în absența descrierii faptei a cărei săvârșire constituie contravenție, afectează, pe cale de consecință, și garanțiile constituționale și convenționale care caracterizează dreptul la un proces echitabil, inclusiv componenta sa privind dreptul la apărare. De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, în esență, că nerespectarea garanțiilor fundamentale, care protejează presupușii autori ai unor fapte ilicite, în fața posibilelor abuzuri ale autorităților desemnate să-i urmărească și să-i sancționeze, reprezintă un aspect ce trebuie examinat în temeiul art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (a se vedea, spre exemplu, Hotărârea din 4 octombrie 2007, pronunțată în Cauza Anghel împotriva României, paragraful 68).

14.14. La fel, nu întrunește exigentele de claritate, precizie și previzibilitate și sintagma din prevederea contestată potrivit căreia "săvârșirea acestei contravenții se sancționează cu amendă de la 30 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere".

14.15. Or, din felul cum e redactat art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional rezultă că în cazul în care se constată că comerciantul a încălcat interdicția de utilizare a practicilor comerciale incorecte (înșelătoare și/sau agresive), este angajată automat și răspunderea contravențională a conducătorului acestei persoane juridice, alături de răspunderea persoanei juridice. În această ipoteză, agentul constator, dar și instanța de judecată vor fi ținute de constatarea că persoana juridică - comerciant a utilizat practici comerciale incorecte și nu le va rămâne decât să aplice automat sancțiune și conducătorului, indiferent de participarea lui personală la comiterea acestei fapte, deci fără a avea posibilitatea de a examina cauza contravențională în fond, pentru asigurarea unui proces echitabil.

14.16. Respectiv, această prevedere neagă caracterul exclusiv personal al răspunderii penale și principiul individualizării vinovăției, ba mai mult, este contrar principiului prezumției nevinovăției. Fiecare persoană fizică nu poate răspunde decât pentru faptele proprii. Vinovăția persoanei juridice nu relevă în mod obligatoriu și vinovăția persoanei fizice din organul de conducere al acestei persoanei juridice, după cum nici vinovăția persoanei fizice nu atestă automat vinovăția persoanei juridice. Aceasta pentru că elementul material al contravenției nu neapărat este efectuat, cunoscut, tolerat de conducătorul persoanei juridice, putând fi comisă de un alt angajat al persoanei juridice, inclusiv ca unic act sau pe motivul înțelegerii exagerate sau abuzive a obligațiilor de serviciu. Persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (Kokkinakis vs. Grecia, 25 mai 1993).

14.17. Potrivit raționamentelor Curții Europene expuse în cauza *Chevrol v. Franța*, exercitarea deplinei jurisdicții de către o instanță presupune să nu renunțe la nici una din componentele funcției de a judeca. Așadar, refuzul unei instanțe sau imposibilitatea de a se pronunța în mod independent asupra anumitor aspecte cruciale pentru soluționarea litigiului, cu care a fost sesizată, ar putea constitui o încălcare a art. 6 § 1 din Convenția Europeană. Atunci când un act este privit ca infracțiune, judecătorul poate să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist (Comisia Europeană, cauza X. vs. Regatul Unit, 7 mai 1982).

14.18. Dreptul de acces la justiție impune legislatorului obligația de a acorda oricărei persoane toate posibilitățile pentru a accede la instanța de judecată și a asigura efectivitatea dreptului de acces la justiție prin adoptarea unui cadru legislativ adecvat. Deficiențele de redactare evidențiate în ceea ce privește prevederile art. 344 alin. (3), lit. d) din Codul contravențional sunt de natură să încalce dispozițiile art.1 alin.(5) și ale art.21 alin.(3) din Constituție, precum și art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și art.10 din Declarația Universală a

Drepturilor Omului.

14.19. Prevederile contestate contravin și principiului *non bis in idem* care derivă din normele constituționale ale articolelor 4, 21 și 25 din Constituție. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă a devenit un principiu fundamental și incontestabil al oricărui sistem de drept și este garantat de normele actelor internaționale, la care a aderat și Republica Moldova. Astfel, potrivit articolului 4 alin. 1 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană, nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiasi stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat. Cu termeni similari operează și articolul 14 alin. 7 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. La fel, articolul 7 alin. (2) din Codul penal și articolul 22 alin. (1) din Codul de procedură penală stipulează că nimeni nu poate fi supus de două ori urmăririi penale, judecării și pedepsei penale pentru una și aceeași faptă. Curtea Constituțională, conferind principiului *non bis in idem* o conotație constituțională, în Hotărârea nr. 26 din 23 noiembrie 2010 asupra excepției de neconstituționalitate a prevederilor alin. (6) art. 63 din Codul de procedură penală a subliniat: „[...] dreptul [de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă] derivă din art.21 din Constituție, conform căruia: “Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale”. Din conținutul normei constituționale se deduc trei principii: prezumția nevinovăției, caracterul public al procedurilor penale și posibilitatea persoanei de a utiliza toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa. [...] Din cele enunțate rezultă că principiul statuat de art.21 din Constituție – asigurarea tuturor garanțiilor necesare apărării persoanei acuzate de un delict în procesul judiciar – pe lângă alte drepturi procesuale, oferă persoanei și dreptul constituțional de a nu fi urmărită, judecată sau pedepsită de mai multe ori pentru aceeași faptă. Principiul în cauză presupune că cel care prin conduita sa a ignorat ordinea de drept va răspunde o singură dată pentru fapta ilicită, pentru o încălcare a legii se va aplica o singură sancțiune juridică. Acest principiu constituțional se aplică nu numai în cauzele penale, dar și în cauzele contravenționale, precum și în orice altă formă de răspundere juridică din aceeași materie de drept (de exemplu – penală sau civilă).”

14.20. În speță, în primul rând, există o identitate de fapte și anume, utilizarea de către comerciant a practicilor comerciale incorecte. În al doilea rând, există și o identitate de subiect: pe de o parte acesta fiind persoana juridică, pe de altă parte, conducătorul care reprezintă voința acestei persoane juridice, acționînd din numele și pe seama ei. În același timp, evident că reprezentantul legal sau convențional este și rămîne o persoană distinctă de cel reprezentat. Însă, din felul în care e formulată prevederea contestată care neagă caracterul personal al răspunderii penale și principiul individualizării vinovăției administratorului ca persoană distinctă, se deduce intenția legislatorului de sancționare pentru aceeași faptă atît a persoanei juridice în calitate de persoană morală, cît și administratorul ei – persoană fizică prin care persoana juridică își exercită drepturile și își execută obligațiile.

14.21. Individualizarea judiciară se poate realiza doar în baza unor mecanisme de apreciere reglementate de lege, fiind astfel o expresie a principiului legalității. În lipsa criteriilor de individualizare a faptei și a vinovăției administratorului, statuate cert în cadrul legal, individualizarea judiciară nu poate fi efectiv satisfăcută față de contravenient pentru a-i asigura deplinătatea drepturilor și libertăților sale legitime.

14.22. Curtea a reținut în jurisprudența sa că este dreptul legislatorului să stabilească sancțiunile contravenționale, dar respectând *cu strictețe proporționalitatea dintre circumstanțele faptei, caracterul și gradul de prejudiciabilitate*. Astfel, lipsa posibilității instanței de judecată de a aplica criteriile pentru individualizarea faptei și vinovăției administratorului în cauza concretă și aplicarea unei sancțiuni în toate cazurile cînd se determină utilizarea de către persoana juridică a practicilor incorecte nu asigură caracterul ei echitabil și contravine principiului *non bis in idem*.

14.23. Aplicarea unor astfel de sancțiuni în privința administratorului în toate circumstanțele și în toate cazurile cînd e angajată răspunderea contravențională a persoanei juridice, nu atinge scopul

legitim urmărit prin sancționare. În acest context, Curtea menționează că individualizarea legislativă trebuie exercitată în măsura în care nu îngrădește sau limitează posibilitatea individualizării faptei și vinovăției în raport cu subiectul concret, pentru asigurarea unui just echilibru între drepturile garantate. În lipsa mecanismelor de individualizare a faptei și vinovăției în cauza concretă instanța de judecată este lipsită de posibilitatea de a efectua un control judiciar efectiv, este pusă în situația să acționeze contrar principiului *non bis in idem* și, în final, justițiabilii nu pot beneficia de dreptul la un proces echitabil.

14.24. Lipsa mecanismelor, prin care ar fi posibilă realizarea individualizării judiciare, denaturează caracterul efectiv, proporțional și disuasiv al răspunderii, inclusiv sancțiunii contravenționale, nu permite instanțelor de judecată de a exercita un control judiciar efectiv și încalcă dreptul justițiabililor de acces la justiție și la proprietate. Prin urmare, modul de reglementare a angajării răspunderii contravenționale a administratorului pentru faptele contravenționale cuprinse la articolul 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional contravine articolelor 1, 20, 46 alin. (1) și 54 din Constituție.

V – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

(A se vedea capitolul V al Notitei Explicative)

15.

Avînd în vedere motivele invocate, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) și lit. g), art. 140 din Constituție, potrivit art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, în baza art. 6, art. 51, art. 62 lit. a) și lit. e), art. 68 din Codul jurisdicției constituționale, solicit:

- Admiterea excepției de neconstituționalitate ridicată în dosarul nr. 12-5r-30167-07052018 de pe rolul Judecătoriei Centru sediul Centru – Completul Penal;
- Declararea drept neconstituțională a sintagmei „utilizarea de către comerciant a practicilor comerciale incorecte (înșelătoare și/sau agresive)” și a sintagmei ”savîrsirea acestei contravenții se sancționează cu amendă de la 30 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere” care se conțin în dispozițiile articolului 344 alineatul (3) litera d) din Codul contravențional.

VI – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

(A se vedea capitolul VI din Notița Explicativă)

16.

Aparent, nu există o hotărîre anterioară a Curții Constituționale avînd ca obiect prevederile contestate ale articolului 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional

VII - LISTA DOCUMENTELOR

(A se vedea capitolul VIII al Notiței Explicative)

b) copia de pe contestația depusa în judecată

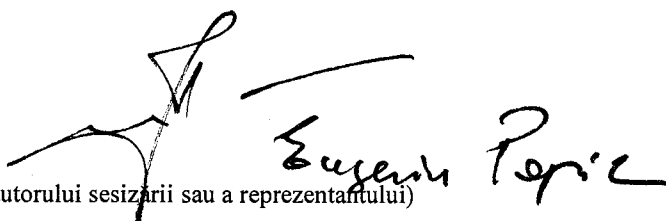
c)

VIII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

18. Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Locul: mun. Chișinău

Data: 2 iulie 2018


(Semnătura autorului sesizării sau a reprezentantului)

ÎNCHIEIERE

02 iulie 2018

mun. Chișinău

Judecătoria Chișinău (*sediul Centru*)

în componența:

Președintelui ședinței, judecătorul Ghenadie Pavliuc;
grefierului Iuliana Melnic;

cu participarea: reprezentantului Agenției pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței, Ivan Mateescu, avocatului Ariadna Suveica, care acționează în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale făptuitorului Eugeniu Popic;

în prezența: persoanei în a cărei privință a fost pornit procesul-contravențional, Eugeniu Popic, precum și, victimei Corneliu Anghel;

Soluționând în ședință publică cererea lui Eugeniu Popic, administratorul Societății Editoriale și Comerciale pe Acțiuni "CARTEA", privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional–

CONSTATĂ:

1. La 07 mai 2018, prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, cauza contravențională nr. 5r – 408/2018 la contestația declarată de către Eugeniu Popic împotriva procesului-verbal și a deciziei agentului constatat, s-a repartizat pentru examinare judecătorului Ghenadie Pavliuc.

2. Prin încheierea din 09 mai 2018, în acord cu prevederile art. 473 lit. b) din Codul Contravențional al RM, a fost fixat termenul pentru examinarea prezentei cauze contravenționale.

3. La ședința de judecată din 02 iulie 2018, făptuitorul Eugeniu Popic, administratorul Societății Editoriale și Comerciale pe Acțiuni "CARTEA", a depus o cerere prin care a solicitat sesizarea Curții Constituționale privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional.

4. În motivarea cererii a indicat că, pe rolul Judecătoriei Chișinău (*sediul Centru*), în procedura judecătorului Ghenadie Pavliuc, spre examinare se află contestația declarată de către Eugeniu Popic împotriva procesului-verbal cu privire la contravenție și a deciziei de sancționare în temeiul art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional, consideră că, art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional, contravine următoarelor prevederi din Constituția Republicii Moldova: art. 1 alin. (3) privind principiul constituțional al statului de drept; art. 4, 21 și art. 25 privind dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă și prezumția nevinovăției; art. 20 privind accesul liber la justiție; art. 23 alin. (2) privind dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle; art. 46 alin. (1) privind dreptul la proprietate privată și protecția acesteia; art. 54 privind neadmiterea restrângerii drepturilor și libertăților.

5. În continuare argumentează Eugeniu Popic că, la 14 martie 2018, în baza plângerea depuse de către cet. Corneliu Anghel, Agenția pentru Protecția Consumatorilor, a întocmit un proces-verbal cu privire la contravenție, în care a fost indicat că, în rezultatul controlului la S.A. „Cartea” s-a constatat nerespectarea art. 13 alin. (15), lit. a) al Legii privind protecția consumatorilor prin utilizarea de către comerciant a practicilor comerciale incorecte (agresive) care denaturează în mod esențial comportamentul economic al consumatorului mediu să efectueze o tranzacție comercială pe care în alte condiții nu ar fi luat-o și încheiat-o. În motivarea acestei concluzii, agentul constatat a indicat că, la 24 noiembrie 2017, cet.

Anghel Corneliu, aflându-se în librăria Făt-Frumos a fost determinat să procure cartea pe care a deteriorat-o.

6. La fel, la data de 16 februarie 2018, Agenția a emis o decizie prin care a recunoscut S.A „Cartea” vinovată în comiterea contravenției prevăzute de art. 344 alin. (3) din Codul contravențional, aplicându-i amendă în mărime de 60 unități convenționale. La fel, la 10 aprilie 2018, aceeași Agenție a emis o altă decizie asupra aceluiași caz, stabilind că și Eugeniu Popic, administrator al SA „Cartea”, este vinovat în comiterea contravenției prevăzute de art. 344 alin. (3) din Codul contravențional, aplicându-i amendă în mărime de 30 unități convenționale.

7. În cele din urmă, Eugeniu Popic în numele S.A „Cartea” și în nume propriu a contestat procesele-verbale cu privire la contravenție și deciziile de sancționare, și, atât în fața agentului constatator, cât și în contestațiile depuse în instanța de judecată a indicat că, în momentul producerii incidentului, administratorul Eugeniu Popic nu se află în librăria Făt-Frumos, nu a fost informat și contactat de nimeni, nici de vreun angajat al librăriei, nici de cetățeanul Corneliu Anghel cu privire la cele întâmplate. La fel, a indicat organelor de conducere ale S.A „Cartea”, inclusiv administratorul său că, niciodată nu au dat, nu au emis indicații, ordine, regulamente de exercitare a vreunor măsuri și acțiuni incorecte/agresive în raport cu consumatorii, inclusiv în raport cu cei care deteriorează produsele.

8. La fel, menționează că prevederile art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional, nu corespund rigorilor constituționale ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, precum ale jurisprudenței CtEDO în materia garantării principiilor preeminentei dreptului, prezumției de nevinovăție non bis in idem. Mai mult ca atât, Curtea Constituțională a stabilit că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului ale statului de drept îl constituie principiul legalității, care derivă din articolul 1 alin. (3) din Constituție, anume din principiul constituțional al statului de drept. Potrivit statuărilor Curții, preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul structura lor, prin sfera de incidență.

9. Totodată, dispoziția pe care o contestă, și anume sintagma *”utilizarea de către comerciant a practicilor comerciale incorecte (înșelătoare și/sau agresive)”*, este lipsită de previzibilitate claritate. Or, din examinarea procesului-verbal cu privire la contravenție, vizat în speță, administratorul SA „Cartea” a fost sancționat contravențional cu o amendă de 30 unități convenționale pentru nerespectarea art. 13 alin. (15), lit. a) al Legii nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor potrivit căruia sânt considerate ca fiind agresive, în orice situație, practicile comerciale de creare a impresiei consumatorului că nu poate părăsi sediul comerciantului până când nu se încheie un contract. Iar în aceste condiții, descrierea faptelor care constituie practici comerciale incorecte (înșelătoare și/sau agresive) ce constituie contravenție, nu se regăsește în conținutul Codului contravențional, ci în cuprinsul art. 13 alin. (15), lit. a) al Legii 105/2003. În același timp, la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, potrivit art. 54 alin. (1) lit. a) al Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, textul proiectului actului normativ se elaborează cu respectarea inclusiv a regulii: *”conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar concis, pentru a se exclude orice echivoc”*. Iar potrivit art. 60 alin. (3) din Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, *”Codul trebuie să întrunească următoarele trăsături calitative: a) precizia; b) claritatea; c) logica; d) integralitatea; e) caracterul practic”*.

10. În continuare face referire la prevederile art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional, nu pot fi considerate nici norme de trimitere pentru că nu indică cu exactitate dispozițiile legale la care se face trimiterea, după cum e obligatoriu potrivit regulilor de tehnică legislativă, cuprinse în art. 55 al Legii 100/2017, însă dimpotrivă, redactarea art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional, are un caracter de generalitate, care, într-o tehnică legislativă corectă, ar fi trebuit să figureze ca normă - cadru, detaliată subsecvent de toate celelalte prevederi care stabilesc contravențiile corespunzătoare. Mai ales că norma legală criticată diferă, sub aspectul tehnicii de reglementare, de celelalte norme din cuprinsul Codului contravențional, prin care sunt instituite contravenții, deoarece acestea stabilesc în mod concret faptele a căror săvârșire atrage răspunderea contravențională. Prin urmare, stabilirea faptelor în speță a practicilor comerciale incorecte, a căror săvârșire constituie contravenții este lăsată, în mod arbitrar, la libera apreciere a agentului constatat, fără ca legiuitorul să fi stabilit criteriile și condițiile necesare operațiunii de constatare a acestei contravenții și a deosebirii ei de acțiunile pe care comerciantul este în drept să le exercite potrivit legii. În special menționează că dreptul comerciantului căruia i s-a cauzat un prejudiciu prin deteriorarea bunului de a recurge la metodele de apărare a drepturilor civile, inclusiv până la adresare în instanța de judecată, prin solicitarea de a-i fi reparat prejudiciul material în temeiul art. 1398 din Codul civil. Mai mult, potrivit art. 13 din Codul civil alin. (1), *"Nu sunt ilicite acțiunile persoanei care în scopul autoapărării (...) reține persoana obligată care ar putea să se ascundă (...) dacă fără o intervenție imediată există pericolul că realizarea dreptului să devină imposibilă sau substanțial îngreuiată"*.

11. În aceste condiții, făptuitorul Eugeniu Popic, consideră că prevederile contestate sunt deficitare, întrucât nu stabilesc distinct, precis, explicit și cu claritate care sunt elementele constitutive ale practicilor comerciale incorecte și/sau au agresive a căror utilizare de către comerciant atrage răspunderea contravențională. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut în repetate rânduri că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune ca acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat. În același sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat ca legea trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justițiabilului și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. Pentru ca legea să satisfacă cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrariului. În plus, nu poate fi considerată „lege”, decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite cetățeanului să își adapteze conduita în funcție de aceasta; apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el trebuie să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, față de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă.

12. Făptuitorul, Eugeniu Popic, în ședința de judecată a susținut cererea înaintată și a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional.

13. Audiind opiniile participanților la proces, studiind materialele dosarului, instanța de judecată consideră cererea înaintată de Eugeniu Popic, administratorul Societății Editoriale și Comerciale pe Acțiuni "CARTEA", privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional, întemeiată și o va admite din următoarele considerente.

14. În conformitate cu dispoziția art.7 alin. (3) Cod de procedură penală, ”dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională”.

15. Potrivit art.135 alin. (1) lit. a), g) din Constituția RM, „Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte și rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție”.

16. Totodată aceleași prevederi se regăsesc și în art. 4 alin.(1) lit. a), g) al Legii cu privire la Curtea Constituțională nr.317 din data de 13.12.1994 și în art. 4 alin.(1) lit. a) și g) din Codul Jurisdicției constituționale.

17. La fel, instanța de judecată consideră că, în temeiul Hotărârii Curții Constituționale din 09.02.2016, s-a statuat că în sensul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) coroborat cu articolele 20, 115, 116 și 134 din Constituție - în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională; - excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu; - sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza.

18. Mai mult decât atât, prin aceeași hotărâre, Curtea Constituțională, a relevat că, judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

19. După această proiectare a cadrului normativ de referință, în speță, instanța de judecată reține că, sunt întrunite condițiile indicate în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din data de 09 februarie 2016.

20. Astfel, instanța de judecată conchide că, nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale care să aibă ca obiect prevederile stipulate. Mai mult decât atât, normele procesuale invocate drept neconstituționale de către Eugeniu Popic, administratorul Societății Editoriale și Comerciale pe Acțiuni ”CARTEA”, urmează a fi aplicate la examinarea prezentei cauze contravenționale în instanța de fond.

21. În acest context, se constată că, în speță sunt întrunite condițiile legale de ridicare a excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional.

22. Totodată, instanța de judecată consideră necesar a dispune suspendarea examinării contestației depuse de Eugeniu Popic împotriva procesului-verbal cu privire la contravenție și a deciziei de sancționare în temeiul art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional,

până la exercitarea, de către Curtea Constituțională, a controlului constituționalității a prevederilor art. 344 alin. (3) din Codul contravențional.

23. Sintetizând circumstanțele reliefate, suprapuse la textele de lege enunțate, instanța de judecată ajunge la concluzia de a admite cererea înaintată de Eugeniu Popic, administratorul Societății Editoriale și Comerciale pe Acțiuni "CARTEA", privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional.

24. Astfel, în conformitate cu prevederile art. 7 alin. (3) și art. 342 din Codul de procedură penală, instanța de judecată –

DISPUNE:

Se admite cererea lui Eugeniu Popic, administratorul Societății Editoriale și Comerciale pe Acțiuni "CARTEA", privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional.

Se ridică excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional, la judecarea cauzei privind contestația lui Eugeniu Popic, administratorul Societății Editoriale și Comerciale pe Acțiuni "CARTEA", împotriva procesului-verbal cu privire la contravenție și a deciziei de sancționare în temeiul art. 344 alin. (3) lit. d) din Codul contravențional.

Se suspendă judecarea cauzei până la soluționarea chestiunii privind excepția de neconstituționalitate de către Curtea Constituțională.

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul



Ghenadie Pavliuc